Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIX | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1938, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 5. OKTOBRA (OCT. 5), 1936 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 196

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ŠPANSKA CIVILNA VOJNA PRED LIGO NARODOV

Madridska vlada predložila dokaze o kršenju nevtralnosti

AVTONOMIJA ZA BASKO

MADRID, 4. okt. — Španska ljudska armada je danes začela veliko protiofenzivo na vseh frontah in reokupirala je Maquedo 45 milj južnozapadno od Madrida.

Ženeva, 3. okt. — Madridska vlada je včeraj predložila noto Ligi narodov, v kateri pravi, da Nemčija in Italija še vedno podpirata fašistične rebele, čeprav sta podpisali nevtralnostni pakt, španska fašistična provizorična vlada pa je poslala Ligi kopije letaka in uradno poročilo, v katerem obdolžuje marksiste požiganja cerkva in terorizma v vaseh južne Španije.

Zastopnik Mehike je včeraj informiral Ženevo, da bo njegova vlada sodelovala s postavno špansko vlado v Madridu. Vprašanje razorožitve je ponovno prišlo pred skupščino. Posebni odsek je pričel razpravo o razorožitvi potem, ko je imenoval Christiana L. Langa, reprezentanta Norveške za predsednika in Necemeddina Saldayja, turškega delegata, za podpredsednika.

Anthony Eden, angleški zunanji minister in Leon Blum, francoski premier, sta razpravljala glede sklicanja konference lokarnskih držav. Stališče Belgije, ki je naznanila, da ne more prevzeti vojaške odgovornosti v zvezi s predlagano pogodbo, ovira sklicanje konference.

Nota madridske vlade omenja več slučajev direktne pomoči španskim rebelem s strani Nemčije in Italije. V noti je rečeno, da je 20. septembra 13 nemških letal dospelo v Tetuan, španski Maroko, kjer so sodelovala pri transportiranju vojakov tujske legije iz Maroka v Sevillo. Italijanska trgovska ladja Alicantino je imela na svojem krovu veliko zalogo plinskih bomb, orožja in letal. Ta material je bil razložen v bližini Tetuana in poslan rebelom.

Madrid, 3. okt.—Španski parlament je podelil avtonomijo provinci Baski, odobril vladni proračun in uveljavil ukrepe, ki dajejo izredno oblast kabinetu. Vse to, ki bi v drugačnih okolnostih vzelo mesece časa, je bilo uveljavljeno v dobri uri po otvoritvi zasedanja parlamenta. To je prvo zasedenje parlamenta, odkar je izbruhnila civilna vojna v Španiji.

Vladni letalci so krožili nad Madridom in okrog poslopja državne zbornice je vojaška oblast postavila topove, ko je bila vlada informirana, da namerava general Emilio Mola, poveljnik fašistične armade na severu, poslati nekaj bojnih le-

(Dalje na 3. strani.)

Francoski fašisti v velikih izgredih

Blizu 300 oseb ranjenih in čez 1000 aretiranih

Pariz, 4. okt.—Okrog 50,000 fašistov in 100,000 komunistov se je danes spopadlo pri največjih demonstracijah in v krvavih izgredih, kakršnih že ni bilo v Parizu od februarja 1934. Vsa pariška policija in narodna garda, približno 12,000 mož, sta bili v akciji ves dan. V teku dneva je bilo okrog 300 oseb ranjenih na obeh straneh in 1500 aretiranih. Nemiri se nadaljujejo.

Domače vesti

Milwauške novice

Milwaukee. — Zadnje dni je umrl 19-letni Joseph Vrbič, najmlajši sin družine Jakoba Vrbiča. Poleg staršev zapušča štiri brate in pet sester. — Ferdinand Slapnik je moral iti v bolnišnico na operacijo. — John Zehel iz Detroita je prišel sem z ženo in sinkom Joškom, starim šest tednov, z namenom, da bo otrok krščen v Milwaukeeju.

Peruškove slike

Chicago. — Frank Martinjak iz La Salla., Ill., nam poroča, da je lassalsko slovensko občinstvo kupilo enajst Peruškovih slik v teku razstave, ne sedem kot je bilo prvotno poročano v Prosveti. Prodane so bile tri velike in osem manjših slik.

Rojaka oropana v Clevelandu

Cleveland. — Te dni so roparji ustavili Antona Barona in ga pretepli, ker je imel malo denarja pri sebi. Baron se nahaja v kritičnem stanju v bolnišnici. Dalje je bil oropan Robert Novak. Vzeli so mu uro in osem dolarjev.

Nov grob v Penni

Forest City, Pa. — Po dolgi bolezni je tu umrl Frank Kozlevčar, star 42 let in doma iz Straj pri Litiji na Dolenjskem. Bil je član društva 124 SNPJ in tu zapušča ženo in tri neodrasle otroke, v starem kraju pa očeta in dve sestri.

Star slamnikar umrl

Ridgewood, N. Y. — Tu je umrl Valentin Vavpotič, star 67 let in rojen v Domžalah. Bil je okrog 40 let v Ameriki in veščak v slamnikarski obriti, pri kateri je bil ves čas uposlen. Zapušča dva sinova.

Vlada Kube vzpostavila kazen smrti

Zatiranje terorističnih aktivnosti

Havana, Kuba, 3. okt.—Predsednik Miguel Gomez je podpisal odredbo, ki določa vzpostavitev smrtne kazni za teroriste, gangeže in ugrabljivce. Smrtna kazen je bila suspendirana po strmoglavljenju režima diktatorja Gerarda Machada leta 1933, ki je vladal Kubo z železno roko. Vzpostavitev smrtne kazni sta priporočala polkovnik Fulgencio Batista, načelnik armadnega štaba in general Rafael Montalvo, minister obrambe.

Ko sta obe zbornici sprejeli odredbo, je predsednik Gomez izjavil, da se ne nanaša na zločince, katere obsojajo na smrt civilna sodišča. Zakon določa, da morajo biti vse osebe, katere militaristični tribunali spoznajo za krive terorističnih aktivnosti, ustreljene 24 ur po razglasitvi obsodbe.

Prvi, ki bodo na podlagi odredbe ustreljeni, so teroristi, ki so nedavno z dinamitom pognali v zrak poslopje havanskega lista "El Pais." Med temi sta bivši policijski uradnik Guilermo Ara in njegov osebni stražnik Rafael Sanabria. V havanskih zaporih se nahaja 25 političnih teroristov, ki bodo tudi postavljeni ob zid in ustreljeni.

28 novih unij med jeklarji na centrozapadu

Chicago. — Kampanjski odbor poroča, da je bilo zadnje čase ustanovljenih 28 novih krajevnih unij v jeklarski industriji v čikaškem distriktu, ki obsega ves srednji zapad do Buffala. Mesta, v katerih so bile unije ustanovljene, so Hamilton, Ont., Lackawanna, N. Y., Cleveland in Akron, O., East Chicago, Ind., Chicago, Waukegan, Harvey in Granite City, Ill., Milwaukee in Kenosha, Wis., Duluth, Minn. in St. Louis, Mo.

DRŽ. MILICA NAPADLA STAVKARJE V READINGU

Več ko osemdeset ranjenih v dveh spopadih

STAVKE V DRUGIH KRAJIH

Reading, Pa., 3. okt.—V dveh bitkah, ko je državna milica navalila na pikete, ki so se zbrali pred tovarno Berkshire Knitting Mills, je bilo nad 80 oseb ranjenih; nekateri so dobili težke poškodbe. Do prvega spopada je prišlo, ko so se stavkokazi v spremstvu policije vozili na busih v tovarno, do drugega pa, ko so se vračali domov po končanem delu.

Okrog 3500 piketov se je zbralo okrog tovarne, ko so lokalne avtoritete pozvale državno policijo na pomoč, češ, da ne morejo vzdrževati reda. V obeh spopadih je bilo poškodovanih več ko sto avtomobilov, taksijev in nekaj vozov cestne železnice, v katerih so se vozili stavkokazi. Stavkarji so razbili tudi šipe v oknih tovarne in napravili drugo škodo.

Uradniki unije nogavičarskih delavcev so izjavili, da so oklicali stavko, da tako prisilijo družbo na restavriranje mezde in delovnih pogojev, ki so bili v veljavi, dokler ni federalno vrhovno sodišče razveljavilo zakona gospodarske obnove.

Marseilles, Ill., 3. okt.—Delavci, ki so zastavkali v tovarni National Biscuit Co. in pri Certain-Teed Roofing Products Co., so zadnji četrtek uprizorili pohod v La Sallu, Peruju in Ottawi z namenom, da zainteresirajo unije v teh mestih za svoje zahteve. Stavka v Marseillesu je ustavila obrat v vseh industrijah. Samo eno podjetje, ki uposluje le dvajset delavcev, še obratuje.

Joseph Hopton, vodja stavkarjev, je naznanil, da bodo unijski delavci v tovarnah National Biscuit Co. v Atlanti, Ga., v New Yorku in drugih mestih tudi zastavkali.

Toledo, O., 3. okt.—Čez tristo delavcev je zastavkalo v tovarni Bross Mfg. Co. za zvišanje mezde in priznanje unije. To je prva stavka v tovarni te družbe, ki izdeluje rokavice, v štiri desetih letih.

Valutni zakon v Franciji sprejet s kompromisom

Paris, 3. okt.—Devaluacijski zakon Blumove socialistične vlade je bil končno sprejet v senatu in nižji zbornici na temelju kompromisa. Blumova zahteva po kontroliranju cen življenjskim potrebščinam je bila nekoliko omejena. Pariška borza, ki je bila zaprta osem dni, je bila včeraj ponovno odprta in cene vrednostnim papirjem so takoj poskočile 10 do 20 odstotkov.

Al Smith izjavil, da bo volil Landona

Demokratski in katoliški prvak prestopil k republikancem

New York, 3. okt.—Alfred E. Smith, bivši governer New Yorka in demokratski prvak, ki je leta 1928 kandidiral za predsednika Združenih držav na demokratski listi, je v četrtek zvečer izjavil v svojem govoru po radiu, da "edino zdravilo zoper vse bolezni Amerike, ki jih je povzročil new deal, je izvolitev republikanskega kandidata Alf. M. Landona."

Smithov govor je bil ploha osebnih napadov na Roosevelta in na njegove "komuniste" v administraciji. Voditelji Landonove volilne kampanje so z velikim veseljem pozdravili Smithovo pomoč. Pravijo, da jim bo ta Smithova akcija prinesla najmanj tri milijone demokratskih glasov.

Browder zadovoljen z zaporom v Terre Hautu

New York, 3. okt.—Earl Browder, predsedniški kandidat komunistične stranke, je mnenja, da bi bilo dobro, če bi vsak predsedniški kandidat prebil en dan v ječi. Browder se je vrnil v New York iz ječe v Terre Hautu, Ind., v kateri je prebil 26 ur po aretaciji na obtožbo potepuštva.

"Mislim, da je bila ta preizkušnja dobra zame," je rekel Browder. "Moje mnenje je, da bi bila slična preizkušnja še boljša za druge predsedniške kandidate."

Prijatelji pokrili Zintakovo poneverbo

Chicago, 3. okt. — Te dni je Frank V. Zintak, bivši demokratski tajnik višjega okrajnega sodišča, plačal svoj "dolg" v vsoti $25,639. Zintak je obtožen, da toliko — in nekaj tisočakov več — manjka v tajniški blagajni. Do plačila so mu pomogli njegovi prijatelji. In zdaj, ko je "dolg" poravnan, Zintak odločno trdi, da je nedolžen in okrajne oblasti ga morajo pustiti pri miru!

Otročja vera v čarovnice še živi v Ameriki!

Woodbridge, N. J., 3. okt.—Doba čarovniških procesov iz davnih časov je včeraj oživela pred tukajšnjim sodnikom Arthurjem Brownom. Neka ženska srednje starosti je obtožila tri druge ženske, svoje sosede, ki jo neprestano opravljajo in napadajo, češ, da je "coprnica." Tega bedastega opravljanja mora biti konec. Obtožene ženske so pa z vso resnobo pripovedovale sodniku, kako tožiteljica kuha "čarovniško juho" in na svoje oči so videle, kako se je spremenila v psa, konja in druge živali. Sodnik je seveda označil to pripovedovanje za oslarijo, toda obtoženke je oprostil s svarilom, da jih pošlje v zapor, če bodo še govoričile take neumnosti o svoji sosedi.

—Federal Pictures

Skupina Indijancev na vladnem zemljišču v Little Eaglu, S. D.

AVSTRIJA ODREDILA OBVEZNO VOJAŠKO SLUŽBO

Dunajska vlada pogazila povojno pogodbo

MUSSOLINI OBLJUBIL PODPORO

Dunaj, 3. okt.—Schuschniggova vlada je uveljavila obvezno vojaško službo, pozvala osem tisoč fantov v starosti 21 let pod zastavo in s tem kršila sentžermansko pogodbo, ki je bila sklenjena po svetovni vojni. Predno je podvzela ta korak je dobila Mussolinijevo zagotovilo, da ji bo nudil podporo in vsled tega je ignorirala svarilo držav male antante (Jugoslavija, Rumunija in Čehoslovaška), da bodo odločno protestirale, če bo kršila pogodbo.

Akcija avstrijske vlade je povečala oboroženo silo na 50,000 mož. To je regularna armada in ne uključuje rezervne sile, ki šteje 50,000 mož poleg nadaljnjih 100,000 mož, ki tvorijo stare privatne armade. Sentžermanska pogodba, katero je avstrijska vlada sedaj raztrgala, je dovoljevala Avstriji armado 30,000 mož.

V zvezi z uveljavljenjem obvezne vojaške službe so se vršile velike ceremonije. Govorniki so poudarjali, da je dolžnost vsakega, da brani svojo domovino pred sovražniki. Osem tisoč novih vojakov je že v vojaških barakah in tem bodo sledili drugi. Vlada je sedaj naznanila, da bo pričela zbirati prispevke za ojačanje svoje oborožene sile v zraku. Avstrija ima sedaj okrog dvesto bojnih letal.

Informirani krogi so pojasnili, da je vlada morala uveljaviti obvezno vojaško službo, da zajezi nacijsko propagando med mladino. Nemčija je že poslala več oddelkov svoje armade v bližino avstrijske meje, ki so pripravljeni na akcijo, "če se bo zgodilo kaj izrednega," zato je protekcija potrebna.

V slučaju ostrih protestov s strani sosednjih držav bo avstrijska vlada predložila vprašanje obvezne vojaške službe svetovnemu razsodišču v pričakovanju, da bo to odločilo v prilog Avstriji. Diktator Hitler je pogazil že večje število povojnih pogodb, toda podvzeta ni bila nobena akcija. Turški diktator Kemal Ataturk je tudi raztrgal lausannsko pogodbo, ko je pričel utrjevati Dardanele.

Japonski pomorščaki zasedli Šanghaj

Vojaška oblast razglasila obsedno stanje

Šanghaj, 3. okt.—Kitajski prebivalci tega mesta so alarmirani, ker so japonske militaristične avtoritete razglasile obsedno stanje po prihodu večjega števila pomorščakov, ki so ojačili tukajšnjo japonsko oboroženo silo. Obsedno stanje je bilo uveljavljeno za ves teritorij, ki se razteza od Šanghaja do Hongkewa.

Japonski vojaki z nasajenimi bajoneti na puškah patruljirajo ceste že od 23. septembra, ko so bili trije japonski pomorščaki obstreljeni; eden teh je naslednji dan podlegel poškodbam. Ta incident je poostril napetost med Japonsko in Kitajsko. Tokijski militaristi so zahtevali kontrolo nad severno Kitajsko in namignili, da bo napovedana vojna Kitajski, če ne bo ugodila njihovim zahtevam.

Admiral O. G. Murfin, poveljnik ameriške bojne mornarice v azijskih vodah, je izdal povelje, naj se vse ameriške bojne ladje drže proč od obrežja teritorija, nad katerim so japonski militaristi oklicali obsedno stanje.

Tokio, 3. okt.—Zunanji minister Hačiro Arita je včeraj naznanil, da bo poslal svojega adjutanta Kazua Kuvašimo na Kitajsko z važnimi instrukcijami, da izsili poravnavo novega konflikta med Japonsko in Kitajsko. Tokijsko časopisje je včeraj objavilo članke, v katerih hujska na vojno s Kitajsko.

Hearstu ne ugaja Rooseveltova izjava

Roosevelt mora izgnati komuniste!

New York, 3. okt.—Hearstovo časopisje je danes objavilo članek, ki se glasi, da Rooseveltove besede o repudiataciji komunistov in komunizma še ne zadostujejo. Roosevelt mora z dejanji dokazati, da je res proti komunizmu, in da to dokaže, mora storiti sledeče:

Izgnati mora vse tujerodne komuniste in druge tujerodne revolucionarje iz Združenih držav! Nato mora preklicati priznanje Sovjetske unije, poslati domov sovjetskega poslanika in javno obsoditi tretjo internacionalo ter ruski boljševizem kot največje zlo na svetu!

Kadar Roosevelt to stori, tedaj šele mu bo Hearst verjel, da je iskren nasprotnik komunizma in komunistov . . .

Frakcijski boj v mornarski uniji

New York, 3. okt.—Začasno premirje med frakcijami v Mednarodni mornarski uniji je omogočilo odhod parnika Roosevelt iz tukajšnjega pristanišča, toda štirje drugi parniki niso mogli odpluti radi "sedeče" stavke. Frakcijski konflikt je izbruhnil, ko so uradniki unije odklonili priznanje delegatskih pravic dvema članoma Marine Firemen, Oilers & Watertenders unije, ki je včlanjena v Mednarodni mornarski uniji. Mornarji so nato oklicali "sedečo" stavko, da tako pokažejo uradnikom, da mora članstvo, ki je izvolilo delegata, imeti glavno besedo v svoji organizaciji.

Tajfun na Japonskem; na stotine mrtvih

Tokio, 3. okt. — Silen vihar, ki je danes drvel preko severnega dela Japonske, je usmrtil na stotine oseb in povzročil na milijone dolarjev škode. Mnogo ladij je utonilo.

BARCELONA V OBJEMU NOVE CIVILIZACIJE

Zavladala je prava delavska vlada in vzoren red

DVE SLIKI ŠPANIJE

Barcelona.—(FP)—Barcelona — simbol nove, delavske Španije! Simbol prave, delavske demokracije! Skoraj neverjetno je, kar človek tukaj vidi. Vzoren red, disciplina prvega reda, bujno pretakanje in cvetenje novega življenja. Transformiranje vsega šolskega sistema, ustanavljanje novih šol in bolnišnic. Splošna humanitarnost.

Vsak delavec na svojem mestu. Trenje pred uradi in v uradih delavskih organizacij, ki so faktična vlada Barcelone in Katalonije na splošno. Nobenega privatnega avtomobila. Vidiš jih vse polno na cesti, toda vsak ima znak te ali druge delavske organizacije (sindikata ali unije), tega ali drugega vladnega oddelka. Vse hiti v neko določeno smer. Povsod brstenje nove zavesti, odgovornosti in — skrbi. Nobenega sluha o aristokraciji. Velika industrijska in trgovinska aktivnost. Ljudske mase povsod. Prav tako civilna ljudska garda. Vsakdo ima orožje in vsakdo je pripravljen na obrambo Barcelone, Katalonije in — Španije.

Da bi bili tudi drugi kraji Španije tako srečni! Toda niso. Skoraj dve tretjini Španije je v pesteh fašizma, najkrvoločnejšega španskega in mednarodnega fašizma. V Barceloni in Kataloniji sploh je delavstvo hitro opravilo s fašizmom. Takoj so zatrli revolto, ko se je pojavila. V dveh dneh so bili absoluten gospodar mesta in province. Proklamirali niso nobene diktature, marveč sodelujejo sporazumno z vsemi drugimi demokratičnimi elementi. Imajo sicer vrhovno provinčno vlado, toda prava vlada so ljudske mase, česar se zavedajo tudi liberalni vladni voditelji in pridno kooperirajo z delavskimi in kmetskimi organizacijami.

Da so sindikati ali unije absoluten gospodar v severovzhodnem delu Španije, je dokaz to, da ne more noben tujezemec nikamor brez posebnega dovoljenja te ali druge delavske organizacije. Vladno dovoljenje ti nič ne pomaga. Moraš imeti izkaznico delavske organizacije ali odbora, če hočeš dobiti sobo v hotelu ali kosilo v restavraciji. Tudi potuješ lahko le z delavsko izkaznico. Strogo nadzorstvo je potrebno radi vohunov sovražnika.

To so jasne črte nove, delavske Španije. Madrid lahko pade, toda boj med fašizmom in pristaši svobode ne bo končan pri Madridu. Fašisti si bodo morali podjarmiti sleherno ped zemlje, podjarmiti s potoki krvi in opustošenjem predno bodo gospodarji Španije. In dobra tretjina Španije je še svobodna.

In ako se jim posreči, da s pomočjo Hitlerjevih in Mussolinijevih bojnih letal, municije in orožja, njunimi treniranimi piloti, tujsko legijo svetovnih desperatov in barbarskimi maroškimi kohortami podjamijo Španijo, jo bodo mogli držati pod svojo komando le z največjim terorizmom in brutalnostjo, kakršne še ni videl svet.

In če bo padla svobodoljubna in demokracije željna Španija, bo to predvsem zasluga strahopetne politike Blumove francoske vlade v prvi vrsti in Anglije ter drugih demokratičnih vlad s sovjetsko Rusijo vred v drugi vrsti. Skoraj nepojmljiva je taktika francoskega soci-

(Dalje na 3. strani.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Rooseveltov "socializem"

"Socialist" Roosevelt (ameriški burbonci hočejo po vsej sili, da Roosevelt mora biti socialist in hkrati komunist!) je zadnji teden v Syracusu, N. Y., jasno označil svoje stališče napram komunizmu in v isti sapi tudi napram socializmu.

Predsednik je kajpada imenoval le komunizem, ki ga ogorčeno odklanja, toda obenem je rekel, da enako obsoja in odklanja "vsak inozemski izem, ki si prizadeva na pošten ali zloben način, da odpravi ameriško formo demokracije."

Kaj Roosevelt vse uključuje med te "inozemske izme," lahko vsakdo špekulira, nič novega pa ni, da se ameriški demokratični socialisti trudijo že 35 let na pošten, demokratičen način za razširjenje demokracije tudi na industrije. In nič novega ni, da pri ameriških reakcionarjih tudi to pošteno prizadevanje spada med "inozemske izme".

Odveč bi bilo ponavljati staro resnico, da vse, kar je danes ameriškega, je prišlo iz Evrope in Azije. Pristno ameriškega ni nič razen Indijancev. Ameriške cerkve — da omenimo samo eno stvar — so tudi "inozemski izem" in če je Roosevelt dosleden, bi moral obsoditi in odkloniti tudi cerkve.

Odveč bi tudi bilo ponavljanje dejstva, da je ameriškim reakcionarjem vse "inozemsko", kar jim ne diši. To je priznal Roosevelt sam, ko je omenil "inozemske" laži, s katerimi so reakcionarji v preteklosti obmetavali Washingtona, Jeffersona, Jacksona in Lincolna. Sistem javnega šolstva v Združenih državah je bil nekoč od nasprotnikov označen za socializem! Kadarkoli je bilo treba kakšno stvar primrziti in pristuditi pri preprosti masi, so enostavno pritisnili pečat "tuje" in neameriško na stvar. To se dogaja še danes.

Roosevelt je rekel, da med demokratsko in republikansko stranko ni nobene razlike v obsodbi komunizma, kajti obe ga enako obsojata in odklanjata, je pa velika razlika med obema strankama v delu za preprečenje komunizma. Bivši predsednik Hoover ni niti z mezincem ganil, da bi izboljšal socialni nepokoj, toda on, Roosevelt, je s svojim "new dealom" izboljšal ekonomske in socialne razmere in s tem je zavil ameriškemu komunizmu vrat!

Ako bi hotel Roosevelt pokazati to stvar v pravi luči, bi moral reči: Republikanci so pognali kapitalizem na rob propada, toda jaz sem ga rešil in pri tem sem seveda nekoliko pomagal tudi delavcem in farmarjem. Rešitev ameriškega kapitalizma je bila moja poglavitna naloga! . . .

To je ves Rooseveltov "socializem" ali "komunizem", s katerim ga burbonci po krivici obkladajo. Republikanski burbonci so zavozili kapitalizem v jamo in Roosevelt ga že tri leta in pol vleče iz jame. Da pa ne bo podivjani kapitalizem spet telebnil v jamo, mu skuša Roosevelt pričvrstiti — zavoro, da bo v bodoče vozil previdneje. Ta zavora se imenuje "new deal" . . .

Kakor najbolj zakrknjeni burbonci tako tudi liberalni "newdealovci" ne morejo pojmovati ameriške demokracije brez privatnega kapitalizma; oboje jim je eno in isto, ki ne more živeti drugo brez drugega.

Kakor burbonci tako tudi "newdealovci" mislijo, da je ekonomski razvoj v Ameriki dovršen in sistem, ki ga zdaj imamo, ostane na vse večne čase. Edina razlika med prvimi in drugimi je, da burbonci mislijo, da mora ameriški kapitalizem ostati do pičice tak, kakršen je bil leta 1929, dočim "newdealovci" mislijo, da je kapitalizmu potrebna zavora, da spet ne zbezlja. To je v bistvu ves boj med Landonom in Rooseveltom.

Oba se korenito motita. Ekonomski razvoj Amerike gre naprej! Ameriški kapitalizem, pa naj ima še toliko zavor, mora prej ali slej crkniti — kakor so crknili vsi prejšnji ekonomski in socialni sistemi.

V Ameriki je že na milijone ljudi, ki pravilno pojmujejo veliko kontradikcijo Amerike: politično demokracijo in ekonomsko avtokracijo. Oboje ne more iti dolgo skupaj. Ali mora politična demokracija pogoltniti avtokracijo in objeti vse ameriško življenje, ali pa mora avtokracija pogoltniti politično demokracijo in zavladati v slehernem kotu. Prvo bo popolna industrijska in socialna demokracija, drugo bo pa — fašizem.

Zavedno ameriško delavstvo odklanja Rooseveltov "socializem" alias "new deal" alias varljivo zavoro! Delavstvu je potrebna popolna demokracija!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Nelson govori v Clevelandu

Cleveland, O. — Ker je volilna kampanja vseh političnih strank v teku, se tudi soc. stranka v Clevelandu trudi, da zanese svojo propagando med širšo maso. V ta namen se je odločila, da povabi več govornikov, ki naj bi poučili ljudsko maso kaj je boljše v njih interesu.

Dne 26. septembra je v Clevelandu govoril milwauški župan Daniel Hoan v City klubu, katerega je poslušalo več prominentnih Clevelandčanov.

Dne 9. oktobra bo pa govoril George Nelson, podpredsedniški kandidat soc. stranke, v spodnji dvorani S. N. D. na St. Clair ave. ob 8. zvečer. Ob tej priliki se bo priredil majhen banket. Cena za krožnik bo samo 50c. Opozarjajo se vsi člani in članice soc. klubov ter prijatelji in znanci, da posetijo ta banket v velikem številu.

Nelson je po poklicu farmar in bivši poslanec v državni zbornici v Wisconsinu. Organiziral je več farmarskih zadrug ter se udejstvoval v raznih zadevah, da izboljša stanje bednih farmarjev. Govoril bo o zadružništvu in o politični situaciji. Socialist je postal še v mladih letih. Veliko se je naučil na svojem potovanju in ima veliko izkušenj.

Petek 9. oktobra ob 8. zvečer naj bo večer vseh zavednih delavcev in delavk! Imeli bomo priliko seznaniti se s podpredsedniškim k a n d i d a t o m soc. stranke. Po banketu se bo vršila prosta zabava.

Oni, ki se ne nameravajo udeležiti banketa, lahko vseeno pridejo, da poslušajo govornika. Delujmo skupno kot razrednozavedni delavci in delavke, da nas neki dan ne pohodi fašizem, kakor se to dogaja v Evropi!

John Krebel.

Kampanjski shod v Detroitu

Detroit, Mich. — Ako pogledamo v meščansko časopisje, ne vidimo drugega nego ogromno agitacijo republikanske in demokratske stranke. Oglašajo, vpijejo in obljubljajo volilcem nebesa in zemljo, vse kar si kdo more misliti. Z vseh strani letijo obljube in fraze, fraze in obljube. Saj pa imajo na razpolago milijone dolarjev, poleg tega pa radio, vse meščansko časopisje in magazine.

Kaj pa imamo mi delavci? Nič — prazno glavo in prazen žep. Ako bi le imeli malo bolj uporabljive možgane v glavah, da se bi zavedali svoje skupne moči, da jo bi znali rabiti sebi v korist. Potem bi vedeli, da moramo vsi kot eden oddati naše glasove tistim kandidatom, od katerih lahko delavstvo kaj pričakuje. Če bi delavci glasovali le za svoje delavske kandidate, ki so resnično delavski po mišljenju in dejanjih, tedaj bi bila zmaga na naši strani. Od tega bi imeli tolike pridobitve, da bi od njih imeli koristi vsi delavci.

V listih tudi čitamo o španski civilni vojni. Tam se zavedno delavstvo bori na življenje in smrt, da si ohrani demokracijo, katero hočejo uničiti barbarski fašisti. Dalje vidimo poročilo o delavskih problemih po vsem svetu. Francoski preobrat in sedanja ljudska vlada, zmaga social-demokratov na Švedskem in nove pridobitve za delavce. Na drugi strani pa vidimo, da grozi despotski fašizem pognati človeštvo v novo klanje. Vse to je danes na vidiku. Nasproti si stojita dva elementa: demokracija in fašizem.

Da bomo bolj poučeni in boljše informirani o vseh teh problemih, sta kluba 114 in 115 JSZ sklicala shod za soboto 10. oktobra v prostorih SND na 17153 John R. Vsem se nudi prilika, da se udeležite tega shoda, ki se bo pričel točno ob 7. zvečer. (Shod se torej vrši 10. okt., ne 11. okt., kakor je bilo že parkrat od tukaj pomotoma poročano.) Glavni govornik na tem shodu bo Frank Zaitz, član nadzornega odbora SNPJ in urednik Proletarca. On je vztrajen bositelj za delavske pravice in dober govornik. Nastopil bo tudi angleški govornik, znani Ruteber, kateremu je dobro poznana sovjetska Rusija. On se je nahajal v Rusiji več mesecev, po vrnitvi pa je obdržaval že več shodov in predavanj v Detroitu v Art Institutu.

V soboto 10. oktobra se bo vsem nam Detroitčanom nudila prilika, da se seznanimo s Frankom Zaitzem, vodjem JSZ, ki bo to pot prvič nastopil pri nas v Detroitu. Po shodu se bo vršila domača zabava in ples. Manjkalo ne bo pijače ne jedače za vse stare in mlade, ki se bodo udeležili. Ker sta shod in kampanja zvezana z velikimi stroški, bo vstopnina na shod in domačo zabavo samo 25c od osebe. Apeliram na razum delavcev, da pokažemo javnosti, da se naša detroitska naselbina dobro zaveda sedanjega položaja ter da smo napredno misleči delavci. Napolnimo dvorano do zadnjega kotička!

Anton Jurca.

Zidanškova razmotrivanja

Sharon, Pa. — Kakor menda povsod, se tudi tukaj izražajo in križajo razna mnenja glede lokalnih, državnih in zveznih kandidatov v politične urade. Seveda zavzemajo predsedniški kandidatje prvo mesto pri teh modrovanjih in r a z p r a v a h. Vsak pove svoje mnenje, vsak izrazi svoje želje in upe.

Poleg dveh starih kapitalističnih strank, demokratske in republikanske, je tudi par drugih, ki imajo svoje predsedniške kandidate. Znano nam je, da je soc. stranka postavila za svojega kandidata Normana Thomasa, zmožno osebo in poštenega moža od nog do glave. Komunisti imajo za svojega zastavonošo Browderja, kateri se je baje izrekel, da bi veliko rajši videl še nadalje Roosevelta v Beli hiši kakor Hearstovega kandidata Landona, ki je republikanski kandidat. Hearst, kakor znano, je pravi ameriški fašist in z verigo svojega žoltega časopisja zastruplja mišljenja in možgane ameriškega ljudstva. Sploh je vsa nazadnjaška kapitalistična banda za izvolitev Landona, da bo igral zanje figuro kakor jo je Hoover in pred njim Coolidge ter Harding.

Nikakor ne smem pozabiti, da ne bi omenil "fatra" Coughlina, ki se je zadnje čase očito izkazal za superfašista. Ta "fater" ima svojo stranko in kajpak svojega kandidata Lemkeja. Če bi ameriško ljudstvo padlo tako daleč v glupost, da bi takim ljudem dalo svojo moč, bi pač pomenilo konec vsake demokracije v Ameriki. Upamo, da takim jesiharjem ne bo nasedlo.

Delavci bi morali vedeti, da se kapitalizem ne organizira zato, ker ima premalo hrane in komforta. Ne, ampak zato, da si zasigura dobrote tega sveta "za vse večne čase". Seveda je to neumno, kajti časi se naglo izpreminjajo in kapitalistom bo kmalu odklenkalo. Na račun delavskih mas si ne bodo mogli več grmaditi bogastev, ne bodo mogli več dolgo izkoriščati delavskih mas in se rediti na račun brezpravnih. Vsake stvari je enkrat konec — vsaka sila do vremena.

Kakor v preteklosti, tako se tudi letos v glavnem bije politični boj v Ameriki med demokrati in republikanci. Z delavskega stališča ni nobene razlike med tema strankama. Obe sta kapitalistični, obe zagovarjata kapitalizem, obe dobivata podporo od kapitalistov in obe sta protidelavski. Razlika je le v tem, da se zbirajo v republikanski stranki vsi delavski sovražniki in nazadnjaki burbonskega tipa, ki se nikdar nič ne nauče, medtem ko je v demokratski stranki pod Rooseveltovim vodstvom za spoznanje drugače. Demokratska administracija je toliko bolj "napredna", da krpa sedanji kapitalistični sistem in si ga prizadeva ohraniti z malimi koncesijami ali drobtinami za delavce. Kapitalistom je sijajno pomagala v depresiji, ko jih je že "vrag jemal," v glavnem pa dela tako, da bi bil volk sit in koza cela. To ne gre, ker še nikdar ni šlo in nikdar ne bo šlo.

Najbolj predrzen v svojem grmenju je vsekakor "fater" Coughlin. Ta vam je pa kamplc! On se trdno drži fašističnih načel. On sam je vsa njegova stranka in vsi drugi so nič. Seveda se tudi našim "ta pobožnim" rojakom in rojakinjam dopadejo 'gaspud Kaglin,' ki znajo tako lepo na radio govoriti. Vsem takim naj ljubi Bog, kjer je že, vse grehe odpusti!

Že parkrat sem omenil, da me z vseh strani vabijo na zlete in veselice. To je seveda res. Sedaj me je br. Koklič povabil, naj pridem v Strabane na njihovo vinsko trgatev. Ker je tam naša mladina precej zavedna in aktivna pri društvu SNPJ, sem se odločil, da se z veseljem odzovem. To bo na Martinovo nedeljo. Spet se bomo zabavali!

Bratje in sestre, ne smemo pozabiti, da sedaj je še vedno v teku kampanja za pridobivanje novih članov v mladinski oddelek SNPJ in pa novih naročnikov dnevniku Prosveti! Jaz sem pridobil pet novih članov SNPJ. Če se bi vsak toliko potrudil, bi naša SNPJ res postala še mnogo močnejša. Pomagajmo našim gl. uradnikom pri njihovem delu za večjo, močnejšo in vedno boljšo SNPJ! Naša dolžnost je, da vzpodbujamo ostale rojake in pa našo mladino, da se bodo vsi skupaj pridružili naši veliki organizaciji SNPJ!

Zadnjič mi je moj sosed rekel, da bi moral za kakih petdeset funtov shujšati, kar bi bilo boljše za moje noge, ker bi potem mojo težo (nad 200 funtov) laglje nosile. Jaz pa mislim, da bi bilo veliko bolje, če se bi moje noge pomladile vsaj za kakih 50 let. Lase si bi dal pobarvati in obraz našminkati, pa bi izgledal kakor "zauber" dvajsetletnik — brez židane marele!

Zadnjič sem čital zapisnik polletne seje gl. odbora SNPJ. Kakor je razvidno iz raznih poročil, je v zadnjih šestih mesecih SNPJ zelo lepo napredovala v raznih oddelkih na premoženju in članstvu. To pokazuje, da imamo na krmilu naše organizacije dobre in poštene može, kateri se ne ustrašijo dela in tudi ne napadov, ki jih kaj radi uprizarjajo razni mrjašarji z nasprotne strani izza črnega plota. Vsi očitki o kajenju cigar in vsa predbacivanja ne pomagajo, kajti rezultati pokažejo, da SNPJ vedno napreduje in da je pod dobrim vodstvom. Kdor je čital tajnikovo poročilo, je pač lahko vesel, da je član SNPJ. Vsa poročila v zapisniku so izredno razveseljiva, povsod se opaža napredek.

Seveda se tu in tam dobijo člani in članice, ki jim sedanja stroga pravila glede podpor niso všeč. Toda tega jaz nisem kriv — noben posamezni član ni tega kriv, pa tudi ne skupine. Največ so krive splošne razmere in pa nekateri člani, ki so hoteli jednoto izkoriščati s simulacijo. To bi lahko bilo znano vsakomur. Zato pa je bila jednota prisiljena sprejeti taka pravila, ali pa od časa do časa razpisavati doklade ali izredne asesmente, kar pa se bi članstvu gotovo še manj dopadlo. Nihče ne mara plačevati izrednih doklad. Zato je bilo pač najboljše, da je jednota sprejela pravila, ki omogočajo stabilnost in gotovo podporo vsakemu, kdor je do nje upravičen.

V svojem poročilu je gl. tajnik omenil, da je sedaj čas, da začnemo razpravljati o spremembi bodočih pravil. Moj nasvet je, da se v bodoča pravila vključi točka za podaljšanje bolniške podpore. To je zelo važna točka, katero je treba resno proučiti. Razume se, da "za malo se malo dobi". Seveda, če bi bili vsi člani pošteni, da ne bi nihče simuliral, bi se lahko marsikaj izvedlo. Mnogi člani namreč mislijo oziroma so mislili, da so naše podporne organizacije molzne krave, niti na misel jim ni prišlo, da se bi ozirali na svoje sobrate. Sami smo krivi znižanja podpore in sami smo bili krivi doklad, ki so bile pred leti potrebne. Sedaj jih ni treba več. Doklade so veliko zlo, zato je prav, da so odpadle oziroma da so se preprečile.

Nikakor ni prav, da bi nekateri člani prejemali visoke podpore, drugi člani pa da bi plačevali visoke doklade. Taki ljudje so podobni detroitskemu fajmoštru "fatru" Coughlinu, ki se redi na račun nevedne mase.

Vsekakor bi bilo po mojem mnenju prav, ker sem slišal že več pritožb glede podpore, da se bi na 11. konvenciji kaj ukrenilo glede tega vprašanja, da se malo na obeh koncih popusti, kar bi pomagalo boljši volji med članstvom.

Bližajo se volitve. Delavci in farmarji, poskrbite, da oddaste svoje glasove delavskim kandidatom!

Oni dan sem čital v Prosveti dopis willardskega farmarja, v katerem se "lementa", da se je njegova "stara" spravila z nožem na kokodajskarja. Ubogi petelinček, kar smili se mi, ker je moral dati svoje mlado življenje za sitne želodce. Dopisnik tudi želi, da bi naše pennsylvanske mamice meni še bolj postregle s kurjim mesom. Ta nasvet je najprej porabila moja boljša polovica in "načrt" se je v mojem želodcu dobro počutil.

Anton Zidanšek, zastopnik.

Voznik traktorja na kolektivni kmetiji v Uzbekistanu, sovjetska Rusija.

Volilna zmaga danske socialne demokracije

S parolo: Proč s senatom! je pridobila več kot 63,000 glasov. Na njeni listi je izvoljenih 767 volilnih mož

Dne 15. sept. so se vršile na Danskem volitve tkzv. volilnih mož, ki bodo 22. novembra volili 28 (nekaj manj kot polovico) senatorjev, katerim bo po 8 letih iztekel njihov mandat.

Pri teh volitvah so volili samo nad 35 let stari državljani.

Razmerje glasov je tako-le:

Socialni demokrati 228,704 (pri prejšnjih volitvah 166,382) in 767 volilnih mož; konservativci 118,110 (prej 77,757) in 381 volilnih mož, radikalna levica 57,070 (53,979) in 178 volilnih mož; neodvisna ljudska stranka 19,803 (0) in 48 volilnih mož. Nemški naciji so dobili 3 volilne može; ostala nemška manjšina pa 30.

Socialnodemokratična vlada je z izidom volitev izredno zadovoljna. V "Sozialdemokraten" piše ministrski predsednik Stauning, da so te volitve pravi izraz zaupanja volilcev vladi, ki se nahaja že sedem let na krmilu. Doslej je delo vlade oviral reakcionarni senat, v katerem vlada ni imela večine. Vlada je zmagala s parolo: Proč s senatom! — Tudi ostali listi pišejo, da stopa sedaj vprašanje spremembe ustave na Danskem v odločilno fazo.

Volitve pa so tudi pokazale, da gre na Danskem, kot na vsem severu, razvoj nevzdržno v pravcu k socializmu.

Pasja logika!

Iz c l e v e l a n d s k e Ameriške Domovine: "Coughlin je govoril 12,000 zbranim članom Narodne unije za socialno pravico. Med drugim je dejal: Ko pride v letu 1940 čas, da bomo imeli samo eno stranko in diktatorstvo bom jaz prvi, ki bom zahteval od vas, da zaženete glasovnice proč in primete za krogle!"

Lojze je gotovo prijel za "kruglo" oziroma "kruglico", predno je to splonkal. Kadar prime za kroglo, ne bo nič hudega.

* * *

Iz clevelandske Ameriške Domovine: "Poštni mojster v Akronu je prodajal kompanijam plinske bombe."

Tako so učeni, da vse vedo, ne vedo pa tega, da ameriški "postmaster" je po slovensko poštar!

* * *

Lojze in Jakec pravita, da je dobri "oče" Coughlin, ki je še pred dvema letoma imel do neba visoko logiko, odšel na kriva pota.

Lemontska Ave Marija pa pravi: "Omahljivi častilci Fr. Coughlina so ustanovili bratovščino klepetulj . . . Coughlin ni zgrešil poklica in ni nič napačnega storil . . . Zdaj še bolj hodi po Gospodovih potih . . . O, če bi imeli mnogo takih apostolov krščanske pravičnosti kot je Fr. Coughlin, nepravičnost ne bi mogla vladati v naši sredini!"

Lojze, Jakec in patri ter fratri v Lemontu naj se zdaj pomenijo med seboj, kakšna so ta Gospodova pota. In naj ne pozabijo na pasjo logiko . . .

* * *

Lovska zgodba iz metropole: Jager Matija je še vedno na jagi. Njegova gospodinja ga skrbno čaka. Prepričana je, da prinese bivola kot je sklenil. Gospodinja ne ve, da je jager Jager odšel v napačen sektor. Bivoli so na prerijah, naš jagrček se pa mota v goščavah. . . Predno je odšel, je naročil gospodinji, naj pogleda, kaj dela Barbič in pazi naj, da je ne vidi Jontez.

(Dalje prihodnjič.)

Zablode s prehrano

(Nadaljevanje.)

Mnogo malih bolezni, posebno bolezni prebavnega trakta se ozdravi mimogrede s kratkotrajnim postom. Saj preostane debeluharju, ki ni poznal mere v jedi in pijači, pa mu sedaj nagaja dihanje in mu zastaje srce, kot pokora v obliki prostovoljnega posta, če ni tudi že ta pokora — prekasna. Neumnost pa je post kot sistem, kot vsezdravilo. Pomislimo samo na jetične, ki bi s postom lahko mnogo utrpeli na odpornosti, s pametno prehrano pa lahko mnogo pridobijo.

Nekaj desetletij sem so že poznani pokreti, ki skušajo delovati v naznačeni meri. Dolgo poznani so že vegetarijanci, novejšega datuma pa je gibanje za vživanje presne hrane in nesoljenih jedil. Vsi ti pokreti imajo nekaj sektantskega, eksluzivističnega, nekaj preveč poleg zdravega jedra. Tudi "sveta vojska" spada semkaj.

Vegetarijanstvo kot težnja proč od preobilega uživanja mesta je za naše poljedelsko izhodišče popolnoma upravičeno, vegetarijanstvo kot princip je pa zabloda. Človek je po vsem, po zobovju in po črevesju kakor tudi po svojih željah ustvarjen za mešano hrano. Naš kmet živi pretežno vegetarijansko in mu predstavlja mesno kosilo ob nedeljah zaželjeno in praznično izpremembo. Temu nasproti pa so lovski narodi — n. pr. Indijanci — pretežno mesojedci. Njihov prebavni organ je sposoben predelati tolike množine mesa, ki bi jih pri nas ne zmogla cela družina. Velike množine so jim potrebne, ker črpajo iz samega mesa vse gradivo za telo in pogonski material. Popolnoma zgrešeno bi pa bilo skušati pridobiti mesojedce za vegetarijance. Njihov želodec je pač naučen prebavljati samo meso in samo to delo dobro opravi. Zato uživaj ono hrano, ki si se jo naučil od mladosti, le to hrano razume želodec dobro presnavljati. Pri nas se često dogaja, da uživajo ljudje v mladosti, vegetarijansko hrano, v moških letih pa postanejo mesojedci, ker se jim je zboljšal socialni položaj. Ta sprememba gotovo nikomur ne koristi.

Presna hrana je nadvse zdrava težnja, ne bo pa več mogoče uživati prav vseh jedil v presnem stanju, vsaj ne tista, ki jih človeštvo ni nikdar kot taka jedlo, n. pr. krompir, kakor želijo pristaši te smeri. Tudi bi se zaman trudili s fižolom, saj je mnogim še prekuhan pretežak. Vendar morajo iti vsa naša prizadevanja v smeri, da se izognemo vsaj kuhanja, če je le mogoče. N. pr. krompir je boljše peči, že zaradi tega, ker ni treba ničesar odliti. Noben fiziolog vam ne ve povedati, kaj vse se s krompirjevko odliva.

(Dalje prihodnjič.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 5. oktobra 1916.)

Domače vesti.—V Claridgu, Pa., so našli rojaka in člana SNPJ Louisa Umeka utopljenega. Ne ve se, ali je bila nesreča ali samomor. V Davisu, W. Va., je umrl 30-letni John Jenko iz Postojne.

Delavske vesti.—Stavka sprevodnikov in motorniков na uličnih linijah v New Yorku še traja in stane družbe četrt milijona dolarjev tedensko. V New Yorku je tudi zastavkalo 1500 knjigovezcev.

Svetovna vojna.—Nemška podmornica U-53 se je prikradla v ameriške vode in potopila šest zavezniških parnikov nedaleč od Newporta, R. I. Rumunci so izgubili Kronštat. Nova zavezniška ofenziva ob Sommi.

Vesti iz Jugoslavije

RADENA PISMA IZSELJENCEV—V PISMIH DENAR

pisem naših izseljencev ukra- v Jugoslaviji.—Preiskava

Vsa prekooceanska pošta pri- v Jugoslavijo menda čez t in Rakek in Ljubljano. V ljani to pošto spet sortira- za posamezne smeri.

Že pred leti je bilo več afer, so na pošti v Jugoslaviji iz- la denarna in priporočena na naših izseljencev, ki po- jo svojcem v domovino de- Zdaj že nekaj let ni bilo no- take afere. Te dni pa se je rilo, da je bilo nekje med ljano in Metkovićem v Dal- ji ukradenih iz poštne vre- 60 pisem naših izseljencev iz rike, Avstralije in Nove ndije. Ko je namreč prišla na vreča z avtobusom iz ta v Metković in so jo na nji pošti odprli, so ugoto- da manjka 60 pisem, posla- iz prekooceanskih krajev. pismo iz prekooceanskih jev postanejo priporočena, hitro prestopijo našo me- tudi navadna pisma. Ravno em, da ravna jugoslovanska ta z vsemi pismi iz Amerike s priporočenimi, je hotela preči tatvino pisem. Zara- ga je pošta v Metkoviću tu- aj lahko ugotovila, da manj- 60 pisem, ker je dobila pač k pisem, samih pisem pa bilo nikjer.

Pošta v Metkoviću je stvar aj prijavila policiji, ki je ta- aretirala šoferja in sprevod- a avtobusa, ki je pripeljal to iz Splita. Toda oba sta bi- kmalu izpuščena, ker je na- na preiskava dognala, da je rilec potreboval za odpiranje spet zapiranje poštne vreče e tri ure. Delal je zelo pre- no in pri zaklopu ni bilo mo- niti opaziti, da je bila vre- odprta od nepoklicane roke. i v Splitu je vreča ležala le uro. Zaradi tega domneva- da so bila pisma ukradena že na poti iz Ljubljane do ta ali pa morda tudi v Ljub- ni.

Vsa ukradena pisma so bila lovljena na Metković in oko- Skoraj gotovo je, da je bi- v večini pisem kaj denarja. računamo, da pošiljajo izse- ci bankovce po 5 ali 10 do- jev in vzamemo, da je bil v kem pismu le bankovec za 5 arjev, potem je s temi pismi ukradenih kakih 300,000 Poštne in policijske oblasti uvedle strogo preiskavo, da jdejo tatu, ki ga bodo odkrili hitre kje med Zagrebom in tom in skoraj gotovo je, da za kakšnega poštnega urad- Zaradi tega bo preiskava lahka.

Tudi država ima škodo s to no, ker mora plačati za vsa- izgubljeno priporočeno pismo iljatelju 50 švicarskih fran- Toda ta škoda je ničeva ko škode, ki jo trpe pošiljatelji, izseljenci, ki garajo v tu- in si pogosto od ust pritr- da lahko pošljejo svojim em domov kakšnih pet do- jev za ženo, za otroke, za hi- . . .

Pripomniti pa moramo, da se tatvine dogajajo zelo red- Hkrati pa je to opomin, da navadnih ali priporočenih pi- ne kaže pošiljati bankov- Mnogi rojaki so previdni tega, zato je verjetno, da bilo v vseh ukradenih pismih kovcev, a kjer so bili, da ni- bili visoke vrednosti. Upajmo , da škoda le ni tako velika. temu pa so oblasti uvedle preiskavo in bodo krivce strogo kaznovale, saj je , da so dana pošti in ban- posebni navodila za točno vanje vsega denarnega ta med našimi izseljenci domovino.

tilne delavce s silo pognali iz tovaren

V drugi polovici avgusta je hnil v Kranju štrajk teks- delavcev in delavk, ki so bajali v mezdnem gibanju, podjetja pogajanja stalno evala. Delavci in delavke stali v tovarnah, tam si ku- in tam tudi spali, obenem strazili stroje in vse vhode. jetniki so vztrajali pri skle- pu, da se ne pogajajo, dokler delavci ne zapuste tovaren, delavci pa se niso hoteli umakniti. Tri tedne so že imeli zasedeno tovarno.

Med tem je ban izdal posebno uredbo, po kateri se kaznuje vsak, ki podpira stavkujoče, ki nabira zanje podporo v denarju in blagu. Na osnovi te uredbe je bilo v Kranju nekaj ljudi že aretiranih, ker so nabirali podporo za stavkujoče in izražali simpatije zanje. Hkrati pa je ban naslovil podjetnikom pismo, kjer jih poziva, naj se pogajanja začno.

Ker se delavci niso umaknili iz tovaren, je oblast poleg uredbe sklenila še, da s silo požene stavkujoče iz kranjskih tovaren. V noči na 16. septembra je žandarmerija, ojačana z ljubljanskimi policaji in nekaj brizgalnami s silo pognala stavkujoče iz kranjskih tovaren. Ko so škofjeloški stavkujoči zvedeli za to, so se sami umaknili iz tovaren.

Baje se bodo zdaj začela pogajanja in bo spor v kratkem rešen., verjetno pa je, da bodo podjetniki hoteli odpustiti iz službe vse voditelje štrajka in mezdnega gibanja, čemur pa se bodo zastopniki delavcev in njih strokovnih organizacij odločno uprli.

O stvari bomo še poročali.

Rešil dva otroka iz Mure.—V Gornji Radgoni sta se z drugimi otroki vred igrala bratca 10-letni Tonček in 12 letni Stanko Kovačič. Nenadoma je Tončku spodrsnilo in je padel v Muro, njegov bratec pa se je v zmedenosti in strahu za bratovo življenje pognal v Muro, dasi ni plavalec. Ostali otroci pa so začeli v grozi križati in klicati na pomoč. Na gradu nad Muro pa je bil prav tedaj zaposlen poslovodja Ferdo Durič. Zaslišal je otroško kričanje in stekel k Muri in se takoj pognal v reko za otrokoma. Najprej mu je uspelo rešiti starejšega bratca Stanka, ki je bil k sreči še blizu obale in na površju. Potem pa se je pognal še za mlajšim Tončkom, ki se je potopil na dno. Duriču je uspelo priti do njega in ga prenesti na breg. Bil pa je tudi že skrajni čas, kajti fantič je bil že nezavesten in dolgo so se trudili ljudje na bregu z umetnim dihanjem, nato pa še zdravnik, da so ga vendarle spet obudili k življenju. Pogumnemu reševalcu Duriču pa čestita in mu je hvaležna vsa Gornja Radgona.

Neznana utopljenka v Ljubljanici.—Dne 18. septembra zjutraj so delavci na poti v tovarne opazili v Mostah blizu gostilne "pri sedmici" v Ljubljanici žensko truplo. Potegnili so ga na breg breg in obvestili o stvari policijo. Ugotovilo se je, da gre najbrže za samomor ali pa za nesrečo, ker ni opaziti na truplu nikakih znakov nasilja. Kdo je utopljenka, niso mogli ugotoviti. Po mnenju komisije je truplo ležalo v vodi komaj nekaj ur, torej se je morala nesreča ali samomor izvršiti v noči na 18. september.

Kako je s financarsko službo na jugu.—V Djurdjevem dolu v južni Srbiji so zvedeli financarji, da je pri nekem kmetu skrita precejšnja zaloga tihotapljenega tobaka. Financar Ivan Čačić je odšel z dvema finančnima stražnikoma v vas k omenjeni hiši, postavil stražarja pred hišo, sam pa stopil na dvorišče h gospodarju. Ko je govoril z gospodarjem, je nenadoma nekdo od zadaj udaril Čačića po glavi, od nekod pa so začeli proti njemu streljati, da bi ga pregnali. Tedaj sta financarjeva stražnika prihitela na pomoč in začelo se je streljanje, ki je trajalo od poldneva do večera. Kmetje in financarji so ležali vsak za svojim zaslonom in streljali. Financar Čačić je dobil strel, ki mu je na vožnji v skopljansko bolnišnico podlegel, od kmetov pa je bil le eden ranjen. Tobaka torej niso mogli zaseči in preden je prišla nova oborožena skupina, so tobak kaj lahko poskrili. Tako se dogaja na jugu in ni treba misliti, da je to osamljen primer.

Zahtevajo preklic vladnega kontrakta

Minneapolis in St. Paul bi rada prišla do cenene elektrike

St. Paul, Minn. — Zvezni senator Elmer Benson, kandidat farmarsko-delavske stranke za governerja, tukajšnji mestni komisar H. C. Wenzel in minneapolski župan Thomas Latimer so se obrnili na zvezno vlado z zahtevo, da prekliče kontrakt s Ford Motor kompanijo glede elektrike, katero producira pri Fordovem jezu v St. Paulu.

Tretja stranka v tej pogodbi je Northern States Power kompanija, ki prejema odvišno elektriko od Fordove, oziroma vladne elektrarne po zelo nizki ceni in jo drago prodaja odjemalcem. Elektrarno je pred več leti zgradila zvezna vlada. S Fordovo družbo je sklenila pogodbo, po kateri dobi slednja vso elektriko. Pogodba tudi določa, da dobi od Forda vso odvišno elektriko Northern States Power kompanija.

Omenjeni trije funkcionarji farmarsko-delavske stranke zdaj zahtevajo v interesu obeh mest in odjemalcev, da zvezna vlada prekliče, oziroma spremeni to pogodbo s Fordovo družbo v toliko, da mesta St. Paul in Minneapolis z okolico vred prideta do odvišne elektrike in jo prodajata direktno odjemalcem, kar bi pomenilo veliko znižanje cen.

Elektrarski trust dela velike profite od te kupčije. Na leto dobi od Fordove elektrarne od 50 do 75 miljonov kilovatnih ur odvišne elektrike. Northern States Power kompanija dobi to elektriko za eno četrtinko centa, odjemalcem jo pa računa nad 6 centov (6.28c) za kilovatno uro. Za odvišno elektriko plača Fordu na leto okrog $182,500, od odjemalcev pa dobi zanjo $4,575,000, kar pomeni ogromen profit tudi po odbitku distribucijskih stroškov.

Omenjeni trije so obenem vložili tudi prošnjo pri zvezni elektrarski komisiji za posojilo $15,000,000 za zgraditev občinskega distribucijskega sistema.

"Vsa elektrika, katere ne rabi Ford Motor kompanija za lastne potrebe, naj se takoj vrne ljudstvu za njegovo lastno rabo, ker je cena, katero računa Northern Power kompanija, preoderuška in ker so odjemalci obeh mest in farmarji v okolici upravičeni do nje," pravi peticija.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Farmska stavka v Californiji v zastoju

Stavkarjem se pridružilo tisoč Filipincev

Salinas, Cal.—Tukajšnjim solatnim stavkarjem, nad katerimi so bizniški elementi dvignili pravi pekel terorizma prve dni stavke, se je pridružilo tudi tisoč filipinskih delavcev, ki režejo solato na polju. Pridružili so se delavcem, ki delajo zaboje, pakirajo solato in jo razvažajo.

Zdaj je fronta teh delavcev enotna. Podpira jih tudi državna delavska federacija, ki je energično nastopila pri governerju proti salinskim teroristom, katerih je šerif deputiziral dva tisoč proti stavkarjem.

Grožnja federacije, da bo pričela z akcijo za odpoklic governerja, ako ne ustavi nasilja in ne odpokliče državne policije iz stavkovne cone, je toliko pomagala, da je Merriam sklical konferenco obeh skupin za poravnavo spora. Ta konferenca je prišla v zastoj, ker podjetniki ne marajo pristati na preferenčno unijsko delavnico, kar je glavna zahteva stavkarjev.

Situacija se je zadnje čase toliko izboljšala, da stavkarji zopet lahko piketirajo. Organiziran je bil tudi Citizens' Welfare Committee, ki zahteva odpravo napadov na stavkarje s plinskimi bombami in plinskimi puškami. Prvega shoda tega odbora se je udeležilo tristo oseb. Odbor zahteva tudi prepoved orožja po mladoletnežih, odpravo pijančevanja med policijo in svobodo govora.

Izvoz solate se je vsled stavke znižal na okrog 25%. Stavkarji urgirajo odjemalce pa vseh krajih dežele, naj ne kupujejo "vroče" solate.

Zakladniški tajnik popravil 'zmoto'

Rusija ni imela namena zdrobiti angleške valute

Washington.—(FP)—Zakladniški tajnik Henry Morgenthau je priznal, da je zadnje dni ustrelil velikega kozla, ko je svetu naznanil, da je junaško rešil angleško valuto pred "napadom" s strani sovjetske Rusije. Priznal je, da Rusiji ni bilo nič znano, da so med Francijo, Anglijo in Združenimi državami v teku pogajanja za stabilizacijo valute vseh treh držav, kar je prineslo opustitev zlatega standarda v Franciji.

Kot znano, je Rusija vrgla na ameriški trg milijon funtov šterlingov prav isti dan kakor je bil objavljen valutni dogovor prej omenjenih držav. Ker je Morgenthau smatral to za sovjetski "napad" na angleški funt šterling, je hitro kupil to sovjetsko emisijo angleške valute in nato pokazal na svoje—"junaštvo." Sovjetska banka je "naval" na angleško valuto takoj zanikala in je Morgenthauvovo potezo označila za antisovjetsko propagando.

Morgenthau kot gentleman sedaj obžaluje ta incident in priznava, da je bil v zmoti. V resnici ni bilo nič drugega kakor navadna trgovinska transakcija. Sovjetska banka je iste dni poslala milijon šterlingskih funtov svoji bančni zastopnici v New Yorku z naročilom, naj jih proda po tržni ceni in plača neko sovjetsko trgovinsko obveznost v vsoti $6,500,000. To se je slučajno zgodilo isti dan kakor so Anglija, Francija in Amerika objavile svoj valutni dogovor, o katerem Rusija ni vnaprej nič vedela. Tako je ostal ameriški zakladničar angleški "rešitelj" in junak dneva le malo časa.

Fašisti napovedali ofenzivo v Franciji

Pariška policija zatira demonstracije

Paris, 3. okt.—Upanje, da se bo Francija sedaj, ko je vlada odredila devaluacijo franka, pomirila, je izginilo, ker so fašisti napovedali vojno komunistom, socialistom in drugim radikalcem. Polkovnik Francois de la Rocque, bivši načelnik razpuščene fašistične organizacije Ognjeni križ in sedaj vodja nove socialne stranke, je pozval svoje pristaše, naj razbijajo levičarske shode in demonstracije.

Sinoči je 4000 policajev patruljiralo pariške ceste, ko so dobili povelje, da morajo zatreti vsako nasilje. Policija je razpršila 500 levičarjev in 300 fašistov, ki so se spopadli v sektorju Trocadero. Levičarji so med demonstracijami prepevali Internacionalo, fašisti pa Marseljezo.

Tu prevladuje bojazen, da bo odredba fašističnega voditelja izzvala nove bitke med levičarji in desničarji. Blumova vlada podpira socialiste in komuniste, a je vseeno prepovedala tako fašistične kakor levičarske demonstracije, zaeno pa je uvedla sodnijsko postopanje proti socialni stranki, ki je bila ustanovljena po razpustitvi fašističnih organizacij.

Desničarsko časopisje silovito napada Blumovo vlado. Obdolžilo jo je zatiranja svobode govora. Francija je razdeljena v dva tabora. Na eni strani je De la Rocque s svojimi fašisti, ki imajo oporo pri buržuaziji, na drugi strani so pa socialisti, komunisti in drugi levičarji. Vlada ljudske fronte je že namignila, da ne bo dovolila situacije, ki bi jo lahko pahnila v slično usodo kot madridsko vlado. Zatirala bo protikomunistični in protisocialistični sentiment, da ne bo zavzel nevarnega obsega.

V Parizu je bila sinoči oklicana generalna stavka uslužbencev v hotelih, gostilnah in restavracijah, ko so se pogajanja med delavci in delodajalci razbila.

Barcelona v objemu nove civilizacije

(Nadaljevanje s 1. strani.)

alističnega premierja. Od začetka civilne vojne v Španije je bila Blumova politika splošne neintervencije razumljiva tudi s socialističnega vidika, toda ko je postalo jasno, da se Hitler, Mussolini in portugalska diktatura ne bodo držali nevtralnosti, marveč so z orožjem odprto podprli španske fašiste — od tedaj pa je Blumova taktika in taktika vseh tako zvanih demokratičnih držav nerazumljiva. V najboljšem slučaju je strahopetna.

Blumova "neintervencija" faktično pomeni svobodno oboroževanje in podpiranje španskih fašistov po najtemnejših silah mednarodne reakcije in blokiranje braniteljev španske demokratične republike. Z daljšega vidika bo tudi svobodoljubna Francija krvavo plačala za to strahopetno politiko Blumove vlade. Ali si je mogoče misliti, da si bodo zmerni elementi v Franciji, pred vsem Blumova vlada, obdržali zaupanje francoskega delovnega ljudstva? Znamenja so se že pojavila, ki kažejo v nasprotno smer. In kam se bodo delovne mase obrnile, ko bodo izgubile zaupanje v Blumovo vlado? Znanje ljudske psihologije nas uči, da v naročje reakcionarnim demagogom, ki bodo prišli na dan s sličnimi obljubami kakor je Hitler obsenčil večino nemškega naroda.

Kar se torijske Anglije tiče, je njena pasivnost v španski situaciji bolj razumljiva. Torijska vlada in kapitalisti na splošno so le toliko časa "pristaši" demokracije, dokler niso v nevarnosti privatni interesi. To je v zvezi s to situacijo jasno povedal tudi Vinston Churchill, ki je rekel, da je demokratična vlada vredna podpore le, dokler varuje privatno svojino.

Zmaga stavkarjev v Minneapolisu

Mlinarski delavci se vrnili na delo po petih tednih boja

Minneapolis, Minn. — (FP) — Pettedenska stavka 2000 mlinarskih in žitniških delavcev v tem mestu se je končala z zmago stavkarjev. Vse mlinarske in žitne družbe so pristale na priznanje unije mlinarskih in žitniških delavcev ter na pogajanje za sklenitev kolektivne pogodbe.

Stavka je bila izredno srdita vse skozi. Situacija je bila najbolj napeta pri Archer-Daniels-Midland kompaniji, ki je oborožila skebe, da so napadali stavkarje in tudi pridobila governerja, da je odredil mobilizacijo milice. Nad stavkarje je ni poslal, ker se je menda zbal protestov organiziranega delavstva. S stavkarji so bili tudi železničarji, ki so odklonili dovažati in odvažati vagone tej družbi radi orožja v tovarni.

Do kapitulacije 50 podjetij je prišlo, ko so se podale tri največje mlinske družbe—Washburn, Crosby in Pillsbury—in pristale na priznanje unije in kolektivno pogajanje.

Pred stavko so bile najslabše razmere pri Archer-Daniels-Midland kompaniji, kjer so morali delavci opraviti večino dela, težkega dela, ob silni vročini do 130 stopinj. Plača je bila le 50 do 55 centov na uro. Delavci pravijo, da je to delo tudi zdravju škodljivo, ker se večinoma prej ali slej nalezejo neke okupacijske bolezni—prstnega prisada.

Pri osmih zlatninskih tvrdkah so zmagali tudi zlatarski delavci, ki so dobili zvišanje plač za sedem centov in pol na uro ter 40-urni tednik.

Priporočajo socializiranje premoga

Vlada naj ga prevzame v interesu splošnosti

Washington.—Trije izvedenci zveznega rudniškega biroja sugestirajo vladi, naj socializira vse premogovne plasti v deželi, obratovanje premogovnikov pa pusti "žilavim individualistom," privatnim družbam, ki danes delajo s tem naravnim zakladom kakor svinja z mehom.

Ta korak priporočajo v interesu splošnosti, predvsem v interesu konservacije premoga vsled današnje potratne produkcije. Pri kopanju premoga se danes potrati po izjavi teh izvedencev 136 milijonov ton premoga na leto. Potrata je v tem, da ga ostane v jamah od 25 do 30 odstotkev zato, da se družbe izognejo večjim stroškom. Ta premog je za večno izgubljen.

Za enkrat še ni nevarnosti, da bi Amerika izčrpala svoje bogate zaloge premoga. Sedanjim produkcijskim metodam pa morajo neobhodno slediti veliko višje cene, po mnenju rudniških izvedencev. To bo dežela prej občutila kakor pa pomanjkanje premoga, toda tudi zaloge bodo velike prej izčrpane, če vlada ne stori drastičnega koraka za njegovo konserviranje.

Antracitna industrija je že prišla v štadij, ko so pričeli naraščati produkcijski stroški, dasi je premoga v zemlji še 71%. Tudi nekatere žile najboljšega mehkega premoga (Appalachian) bodo izčrpane v prihodnjih 30 do 100 letih.

Izvedenci argumentirajo, da je ekonomska stabilizacija te industrije prva potreba za konserviranje premogovnih plasti. Vprašanje je, kako priti do te stabilizacije. Vrhovno sodišče je z raveljavljenjem Duffeyjevega zakona zanikalo zvezni vladi pravico do regulacije te industrije ter izvajalo, da jo lahko regulirajo le posamezne države. V praksi se je to izkazalo nepraktično, oziroma nemogoče, kar pomeni, da je ta važna industrija usojena na kaos in anarhijo.

Ako bi federalna vlada prevzela vse premogovne plasti v interesu konservacije ali ohrane, tedaj bi pri oddaji rudnikov v najem privatnim družbam lahko stavila pogoje glede obratovanja, to je, da dobe maksimalno količino premoga na površje in ne kolikor bi se jim zljubilo ali izplačalo, argumentirajo izvedenci.

To naj bi bil nekakšen kompromis med socializiranjem in kapitalizmom: koza cela in volk sit. Toda vprašanje je, zakaj naj bi vlada sama ne prevzela in obratovala te industrije v interesu splošnosti, ker celo njeni izvedenci priznavajo, da je profitni sistem skrahiral v tej industriji.

Španska civilna vojna pred Ligo narodov

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tal nad Madrid, da z metanjem bomb prekinejo zasedanje parlamenta.

Niti eden član opozicije ni prišel v zbornico. Med 232 poslanci je samo pet reprezentiralo stranke, ki niso včlanjene v ljudski fronti. Premier Francisco Largo Caballero, vodja španskih socialistov, je dejal, da bo ljudska fronta zmagala v civilni vojni, "ker se bori za ohranitev republike in demokracije. Vojna sreča sicer valovi, toda mi ne smemo misliti o možnosti poraza. Borili se bomo toliko časa, dokler bo ostal palec zemlje, ki je potreben obrambe."

Razprava glede podelitve avtonomije provinci Baski je trajala le nekaj minut. Prebivalci te province, ki tvorijo najstarejše špansko pleme, so bili v boju, da izvojujejo neodvisnost, dolga desetletja in sedaj so dobili, kar so zahtevali. Jose Maria Irujo, njih predstavnik v Caballerovi vladi, je v svojem govoru zagotovil poslance, "da se bo ljudstvo sedaj neodvisne province borilo na strani madridske vlade, dokler ne bo fašizem strt v Španiji."

Madrid, 3. okt.—Fašistični letalci so danes zjutraj bombardirali zunanji del Madrida. Cilj napada so bila vojaška letališča, ki ležijo ob robu mesta. Eksplozije bomb in grmenje vladnih topov se je slišalo v središču Madrida.

Vojno ministrstvo je sinoči naznanilo, da je bila rebelna kolona, ki je prodirala iz Avile proti Madridu, vržena nazaj pri Naval-Peralu in San Bartolome de Penares, ki ležita kakih 40 milj zapadno od glavnega mesta. Bitke med rebeli in vladnimi četami v okolišu Oliasa del Rey in Bargasa, severno od Toleda, se nadaljujejo. Vladno vojaštvo je ujelo 400 rebelev v hribih Kalamua, se glasi uradno poročilo.

Saint Jean de Luz, Francija, 3. okt. — Španski begunci, ki so dospeli v Francijo, so poročali o fašističnem napadu iz zraka na Elbar, strategično mesto v distriktu Bilbao. Bombe so uničile mestno hišo, neko šolo in več drugih poslopij. Begunci so povedali, da je bilo večje število oseb ubitih in ranjenih.

Workers Alliance izprašuje kandidate

Washington. — Workers Alliance of America, centralna organizacija brezposelnih, je vsem petim predsedniškim kandidatom poslala v svrho odgovora devet vprašanj glede solucije brezposelnosti, relifa, gradnje stanovanj, skrajšanje delovnika na 30 ur v tednu, amendiranje ustave in še nekaj drugih "sitnarij." Radovedneži se zanimajo, če bo Roosevelt, "veliki prijatelj delavcev," odgovoril na stavljena vprašanja. Ciniki pravijo, da bo vse skupaj vrgel v koš in še naprej ostal—prijatelj delavcev in kapitalistov.

—Federated Pictures

Slika kaže delavce pri gradnji mosta med mestoma San Francisco in Oakland, Cal.

KRIŠTOF DIMAČ

Spisal JACK LONDON. — Iz angleščine prevedel FRANCE MAGAJNA

Vsi so začeli pregledovati Dimačevo puško, pobrali iz nje naboje in jih prešteli ter pregledali cev pri ustju in pri zadu.

"En strel," je zaključil črnobradec.

Pierre je povohal ustje cevi in rekel končno: "Strel je svež."

"Krogla ga je zadela v hrbet," je rekel Dimač. "Gledal je proti meni, ko je bil ustreljen. Ali ne morete razumeti, da je krogla priletela od nasprotnega brega?"

Črnobradec je le hipec premišljeval te besede, potem pa je zmajal z glavo. "Ne. To ne bo veljalo. Obrnite se tako, da bo gledal proti tistemu bregu, pa bo kazal hrbet v to stran. Tako si ga tudi pogodil. Skočite, fantje, tja gor in polejte, če boste našli sled, ki vodi proti onemu breu."

Vrnili so se in sporočili, da je sneg na tisti strani cel. Črnobradec se je sklonil nad mrtvecem in izmotal iz obleke kroglo, ki je bila najprej prevrtala telo, potem pa se zakrotovičila v volno in kožuhovino. Svinčena ost krogle je bila razblinjena v pol dolarja velik plošček, njen zadek, ki je bil odet v jeklen oklep, pa je ostal nepoškodovan. Vzel je iz Dimačevega pasu naboj in primeril obe krogli.

"Ali ni ta dokaz tako jasen, da bi prepričal tudi slepca. Krogla, ki ga je ubila, ima mehko ost in v jeklo odet zadek. Tvoje krogle so tudi mehkoostne in imajo jeklen zadek. Je kalibra osem, tvoja tudi. Izdelana je bila v orožarni J. & T. Arms Co., tvoja pa tudi. Zdaj boš šel z nami gor na breg, da pogledamo, kako se je stvar izvršila."

"Morivec je tudi name streljal iz zasede," je rekel Dimač. "Poglejte, kako mi je krogla razparala kožuh."

Medtem, ko je črnobradec kožuh pregledoval, je eden izmed mož odprl mrtvečevo puško. Bilo je takoj vsem jasno, da jo je ubiti tovariš sprožil, kajti prazna patrona je še vedno tičala v njej.

"Vražja škoda, da te ubogi Joe ni bolje zadel," je grenko dejal črnobradec. "Pa je le dobro pomeril, navzlic temu, da je imel svinec v životu. Zdaj pa le naprej!"

"Preiščite vendar najprej oni breg," je silil Dimač.

"Jezik za zobmi in z nami! Naj govorijo dejstva."

Šli so po njegovih stopinjah na breg in dospeli v goščavo, kjer je bil poprej skrit.

"Tod je pa menda stopical, da bi se ugrel," jo je pogodil Louis in pokazal na steptani sneg. "Ondod se je plazil po trebuhu. Sem je naslonil komolec, ko je streljal."

"Tu pa leži prazni naboj, ki ga je po zločinu vrgel proč," je dodal črnobradec. "Fantje, samo eno nam je storiti."

"Vsaj vprašali bi me, zakaj sem izstrelil tisti naboj," ga je prekinil Dimač.

"Še enkrat se mi v besedo vtekni, pa ti vse zobe polomim. Ko boš vprašan, takrat odgovarjaj, mislim, da smo pošteni ljudje, ki spoštujemo postavo. Ravnali bomo, kakor zahteva red in zakon. Kaj praviš, Pierre, kako daleč smo že od doma?"

"Po mojem gotovo dvajset milj."

"Dobro. Obrnili bomo, pa odpeljali tega lopova in ubogega Joa k "Dvema kočama". Videli smo vse, kar je treba, in lahko bomo tako pričali, da bo dobil vrv za vrat."

Kake tri ure po nastopu mraka so zlatosledci z Dimačem in mrtvecem dospeli k "Dvema kočama". Ob svetlobi zvezd je Dimač zagledal kakih dvanajst nedavno zgrajenih koč, ki so se gnetle okoli večje in starejše na majhni ravnini vrh brega. Gnali so ga v staro kočo. V njej so stanovali mlad hrust, njegova žena in slep starček. Žena, ki ji je mož pravil Lucija, je bila videti krepka in utrjena, kakor so po navadi žene v teh krajih. Kakor je Dimač izvedel kasneje, je starček dolgo vrsto let lovil bobre na reki Steward, prejšnjo zimo pa je oslepel. Naselbino — tudi to so mu povedali šele kasneje — je zgradilo jeseni dvanajstero mož, ki so pripluli k "Dvema kočama" v šestih čolnih, dobro založeni s potrebščinami. Tu so našli starega lovca ter okoli njegove koče postavili svoje. Poznejši došlecí, ki so dospeli s sanmi po zamrzli reki, so število prebivalstva potrojili. Selišče je imelo v zalogi obilico mesa. Naleteli so tudi na precej bogato zlatonosno grez in so iz nje izpirali zlati prah.

V petih minutah so se zbrali moški selišča pri "Dveh kočah". Dimača so potisnili v kot, ga prezirljivo merili in zasramovali; roke in noge je imel zvezane z jermeni iz losje kože. Naštel je osemintrideset mož. Bili so divjih obrazov in korenjaških postav, vsi doma od severne meje Združenih držav ali pa iz Gorenje Kanade. Možje, ki so ga pripeljali, so morali vedno znova pripovedovati zgodbo o umoru. Krog vsakega izmed njih se je sčasoma zbrala razburjena in srdita tolpa. Dimač je slišal besede; "Kar linčajmo ga! Zakaj bi čakali?" Nekega velikega Irca so navzoči komaj zadržali, da ni planil k Dimaču in ga tepel.

Ko je Dimač prešteval navzoče može, je med njimi opazil znan obraz. Bil je Breck, mož, kateremu je bil nekoč speljal čoln preko brzic. Čudil se je, zakaj ne pride k njemu, sam pa tudi ni hotel pokazati, da ga pozna. Šele pozneje, ko mu je Breck skrivaj namignil, je Dimač razumel.

Črnobradec, ki so ga navzoči imenovali Eli Harding, je prekinil razgovor o tem, naj li jetnika takoj linčajo ali ne. "Stojte!" je zagrmel. "Le ne preveč goreče. Ta človek je moj. Jaz sem ga ujel in jaz sem ga privedel sem. Ali mislite, da sem si naprtil to sitnost samo zato, da ga tukaj linčamo? Še malo ne! Ako bi to bila moja želja, bi ga bil lahko linčal kar na licu mesta. Pripeljal sem ga zato, da bo deležen poštene, nepristranske obravnave in, pri Bogu, poštena obravnava mu tudi ne bo odšla. Zvezan je dobro in uiti ne more. Vrzite ga na kako ležnico, jutri pa ga bomo sodili."

Ponoči se je Dimač zbudil. Pihljaj vetra, trdega in ostrega kot ledena sveča, se mu je zabodel v ramo, ko je ležal na boku, obrnjen z obrazom prosti steni. Zvečer, ko so ga sunili na ležnico, ni bilo prepiha, zdaj pa je zunanji zrak s pritiskom petdesetih stopinj pod ničlo silil v razgreto kočo. Dimač je spoznal, da je nekdo odzunaj izpulil mah, s katerim so bile zamašene špranje med hlodi. Prilegel je k steni, kolikor so mu dopuščale vezi, potem pa je toliko dvignil glavo, da se je z ustnicami dotikal špranje.

"Kdo je?" je zašepetal.

"Breck," je bil komaj slišen odgovor. "Pazite in glejte, da ne boste zaropotali. Porinil vam bom nož skozi špranjo."

"Ne velja," je rekel Dimač. "Ga ne morem rabiti. Imam roke zvezane na hrbtu in poleg tega še pripete k nogi ložnice. Sicer je pa itak špranja preozka. Nekaj je pa vendar treba storiti. Vaši fantje me nameravajo obesiti; pa veste, da ga nisem ubil!"

"Kaj bi pravili, Dimač. In če bi ga tudi bili ubili, bi bili imeli povod za to. Pa kaj me to briga! Rešil bi vas rad. Naši so precej robati. Sami ste jih videli. Ločeni so od vsega sveta in tvorijo ter vsiljujejo svoje lastne postave, kakor se to vselej dogaja na rudarskih shodih, saj veste. So že sodili dva tatova živil.

(Dalje prihodnjič.)

Spoved pri generalnem ravnatelju

Napisal *Johannes Lentz*

"Nič drugega ne pomaga, kar povedati mu moram," je mrmral Dollinger predse in si živčno zategoval svojo obrabljeno ovratnico, medtem ko je zavil po stopnicah proti ravnateljevi pisarni.

"Saj vem, stari je korenina," je nadaljeval svoj samogovor. "Razen tega pa zanj to itak ni važno, saj je že hudo v letih. Prav za prav bi se moral najprej z Ano pogovoriti, toda morda bi me zavrnila . . . Generalni ravnatelj je bogat: sinji avto ima in dva debela prstana na tolsti levici. Moja plača je prav suha, moj obraz tudi, o, še bolj pa moja obleka. Ne bom mu mogel nastaviti noža na vrat . . . Jaz revež, on pa generalni ravnatelj . . ."

Tako je modroval naš dobri Dollinger kar sredi stopnic. Zdajci ga je spreletela spet nova misel:

"Generalni ravnatelj je pošten mož. Takole mu bom rekel: Gospod šef, stoj! generalni ravnatelj mu moram vendar reči, torej, gospod generalni ravnatelj, z Ano bi se rad oženil. Ne pri priči, zdaj imam še premalo plače . . . Rečem vam pa, da je tako poštena, tako odkritosrčna in tako lepa, da vam je sploh opisati ne morem. Tako prekrasne ozke obrvi ima in tako visoko vedro čelo, da se prav nič ne čudim, gospod generalni ravnatelj, da gre včasih tudi z vami na sprehod. Nič ji ne zamerim. Saj je mlada, še trideset jih nima, pa bi se rada navžila življenja . . . Zato torej, gospod generalni ravnatelj, bodite tako prijazni in imejte usmiljenje z menoj ubogim uradnikom, pa je nikar več ne vabite s seboj. Toliko lepih žena poznate, toliko jih bo šlo z vami kolikor boste le hoteli, toda Ana je — pri moji veri — premlada in prenedolžna . . . Škoda bi je bilo . . . Gospod generalni ravnatelj, zdaj vidite koliko mi je do nje; čezmerno jo ljubim, vam je pa samo igračka."

Doflinger se je prekinil in se zamislil v tiste čase, ko se je seznanil z njo.

Nasproti tovarne je stala, kakor da bi koga čakala. On se je pa kar na lepem zaletel vanjo, ker se mu je tako grozansko mudilo k prijatelju, da bi ne zamudil radijskega prenosa iz opere. Tako ljubko in tako prisrčno se je nasmejala njegovi nerodnosti, da se je še on nasmehnil, namesto da bi se opravičil. Kar prijel jo je pod roko in odšla sta skupaj v mesto. V neki imenitni gostilni sta pila težko sladko vino — same neumnosti ji je govoril, dokler mu ni prepustila desnice, da jo je lahko obsul s poljubi. Tedaj sta se oba hkratu zresnila, ker sta opazila, da stvar ni tako nedolžna, ko se je na prvi pogled zdela.

Dollinger se je zalotil sredi tega razmišljanja še zmerom na stopnicah. Zamišljeno je bil zrl skozi zaprašena okna na umazano tovarniško dvorišče.

Prava nesramnost, če se mu bo generalni ravnatelj zasmejal v obraz. Morda se pa ne bo! Zavaljen je in za družinsko življenje ima prav mnogo smisla. O, pa še kako patriarhalen je, saj podari vsakemu nameščencu, ki se ženi, lepo sinjo pokrajinsko sliko. Nerodno bo le, če Ano ljubi, zakaj ljubezen je nepreračunljiva . . .

Nenadoma se je znašel Dollinger pred vrati.

"Do tri štej, potlej pa kar hrabro potrkaj," si je dejal. "Potlej, ko boš notri, pa mu kar povej kakšna je stvar. Saj ste vendar mož globokega razumevanja . . . mu reci, Dollinger, le korajžo!"

"Ena, dve, tri!" — ali bi nemara ne kazalo, da bi počakal ugodnega trenutka, namesto da kar tako plane v soboto in še kakšno neumno zine? . . .

"Noter!" je zagodel generalni ravnatelj.

Dollinger je vstopil in obstal, ko da je pomotoma potrkal na njegova vrata.

"Nu, kaj je pa novega?" je vprašal generalni ravnatelj, medtem ko je brskal po kartoteki.

Zberi se! si je dejal Dollinger. Zajec, tak zini vendar! Povej mu kako in kaj!

"Da," je zdaj izdavil Dollinger, "zastran svoje prijateljice prihajam! Tako zelo jo ljubim, da ne morem več odlašati."

Generalni ravnatelj se je široko zasmejal v svojem klubnjaku in prijazno vprašal:

"Tak, tako! Bi radi dopust za ženitev, kali?"

"Ne, ne!" je zajecljal Dollinger. "Saj se še ne ženim!"

"Ali je že kaj na poti?" je šepetaje vprašal generalni ravnatelj in oči so se mu hudomušno zasvetile.

"Bog me ne kaznuj! Nič ni, prav nič!"

Generalni ravnatelj je porinil kartoteko vstran, se naslonil na oba komolca, da bi razumel tudi lahen šepet svojega uradnika.

Toda Dollinger je samo vrtel gumbe na svojem suknjiču in ni črhnil ničesar.

"Torej predjemščino? je poizvedoval generalni ravnatelj s prekanjenim nasmeškom.

"Nič predjemščine ne potrebujem!" je hlipnil Dollinger. "Ano pustite pri miru!" je plaho dostavil.

Slutil, da se mora zdeti generalnemu ravnatelju ko kakšen bedak, če mu ne bo pri priči vsega pojasnil. Zato je brž zgostolel:

"Gospod generalni ravnatelj, Ana je tudi namreč vaša — prijateljica! Toda za vas je ena izmed mnogih. Zame, gospod generalni ravnatelj" — in solze so mu stopile v oči — "zame je vse, verjemite mi — vse. . ."

"Dollinger, jaz nimam nobene prijateljice!" je strogo dejal ravnatelj.

"Pač, ono plavolasko s sinjimi velikimi očmi — pač, saj vem, da jo imate!"

"Nimam, sem rekel!"

Dollingerju je zalila kri obraz. Ta zavaljeni debeluhar se seveda norčuje iz njega. Kakopak, saj je samo ubogi pisarček, ki lahko z njim pometa! Še po glavi bi mu hodil . . .

"Motite se, gospod generalni ravnatelj! Včeraj ste sedeli vendar z Ano v kavarni pri Zlati krogli, o petih . . ."

Generalni ravnatelj je potegnil kartoteko spet predse. Njegove roke so krčevito objele lepo leseno škatlo in zdelo se je, da jo bo zdaj zdaj zdrobil . . .

"Prav," je zdajci dejal in si hudobno ogledoval svojega uradnika. "Prav, prijateljico imam. Nu — in . . . ?"

Dollinger je živčno prešteval svoje prste na rokah in ni vedel kaj bi del.

Obraz generalnega ravnatelja se je po malem spet zjasnil.

"Ali jo zelo ljubite?" je dobrodušno vprašal.

Dollinger je večkrat zapored prikimal.

"Ali tudi ona vas ljubi?"

Dollinger je znova prepričevalno prikimal.

"Ali jo že dolgo poznate?"

"Leto dni!"

Generalni ravnatelj se je udobno naslonil. Njegov obraz je sijal od razumevanja.

"Ali ste jo že poljubili?" je smeje se vprašal.

"O, že premnogokrat," se je namuznil Dollinger.

"In tudi ono . . .?"

"Tudi," je zamrmral Dollinger. "Mislim namreč" — ves obupan je pogledal skozi okno — "božal sem jo, no — in saj veste . . .

"Torej se resnično ljubita?" se je nasmehnil generalni ravnatelj in vstal.

"Da, resnično!" se je v odgovor nasmehnil Dollinger.

"Resnično," je ponovil šef počasi. Potlej je zagrabil zdajci Dollingerja za rame in ga ves zaripel v obraz nahrulil:

"Lopov, klatež! Izgubite se, pri priči se izgubite. Jaz vam bom že dal, da se vlačite z mojo ženo! Zakonolom, da veste! Pri priči izginite! Lopov!"

"Oprostite, da sem vas motil, gospod generalni ravnatelj," je zamrmral Dollinger in se ves zmeden opotekel po stopnicah.

—Federated Pictures.

Generator ob jezu Wheeler v severnem delu Alabame, ki producira 45,000 konjskih sil in ga [illegible]rira eden delavec.

HUMOR

Iz Mehike

— Koliko je star vaš sinko?

— Letos spomladi mu je bilo pet revolucij.

•

Eno ali drugo

— Kdor hoče trajno živeti na kmetih, mora imeti smisel za naravo.

— Ali pa mora imeti tam vilo in avto.

•

Ni ga razumel

S to vražjo čebulo ima človek res hude preglavice. Vedno, kadar jo režem, mi zalivajo solze oči.

— Pa jo reži pod vodo.

— Kako naj pa toliko časa vzdržim pod vodo?

•

Anekdota

Francoska družba za brezžično telegrafijo in telefonijo je imela zadnje dni letni občni zbor v dvorani Društva za raziskovanje francoski kolonij. Predsednik je v svojem govoru počastil spomin znanstvenika Brenlisa, "ki je storil neprimerno več za radio kakor Marconi in zasluži spomenik na grobu. Francija počasti spomin velikega Francoza." Govornik je prejel prihodnji dan ekspresno pismo: "Včeraj sem poslušal v radiu vaš čustven govor in sem vam zelo hvaležen. A nisem radi smrti izostal s seje, temveč samo vsled hripe, radi katere že ves teden ždim doma. Vaš Brenlis."

•

Skotska skopost

Škotje so po vsem svetu znani kot največji skopuhi. Neki Londončan je prišel na Škotsko in takoj prvi dan se mu je izgubil njegov dragocen pes. Stopil je v upravo ondotnega lokalnega časopisa in naročil oglas, da izplača onemu, ki mu pripelje psa, nagrado 10 funtov. Ko je inserat izšel, se je Angež podal v upravo, da bi poizvedel o uspehu. "Govoril bi rad z gospodom ravnateljem." "Ga ni doma," so mu odgovorili. "Potem pa s podravnateljem." "Ga ni doma." "Tako? Kaj pa kateri izmed urednikov, ali tajnik, ali kdorkoli?" "Nobenega ni doma." "Za božjo voljo," se je začudil Angež, kako pa je to mogoče, da ni nobenega tukaj, kje pa so vsi?" — "Vašega psa iščejo po mestu," mu je pojasnil vajenec.

•

Pravi vzrok

— Ali si bil letos na počitnicah?

— Ne, nisem mogel iti glede na svoje trgovske posle.

— Kaj si imel toliko dela?

— Ne, tako malo.

—Federated Pictures.

Ivan Lanto, upravitelj National Cooperators Inc., zadružne organizacije.

Na policiji

Policijski uradnik zapisuje sebne podatke aretiranega b[illegible]ča in vpraša ga:

— Kakšne vere ste?

Aretiranec: Gospod komi[illegible] prihranite si pisanje in nap[illegible] kar enkrat z velikimi črk[illegible] "brez". Sem namreč brez ko[illegible]sije, brez stalnega bivališča, [illegible] poklica, brez žene, brez ot[illegible] zlasti pa brez denarja. Kaj b[illegible] rej toliko pisarili!

RADA BI IZVEDELA

za mojo prijateljico Fra[illegible] Uršič. Imam razne zelo va[illegible] stvari ji sporočiti in poved[illegible] Gotovo se še spominjaš k[illegible] šva se vozile skupaj do N[illegible] Yorka. Mary Selak, Box [illegible] Hibbing, Minn. (Adv.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta [illegible] prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naroč[illegible]nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.90 [illegible] eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 [illegible] tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, d[illegible] je list predrag za člane S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina [illegible] gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Ces[illegible] listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado		Za Cicero in Chicago je	
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.3[illegible]
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.1[illegible]
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.3[illegible]
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.7[illegible]
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.3[illegible]
Za Evropo je	$9.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti čla[illegible] SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahheval sam svoj lis[illegible] tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupa[illegible] naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista [illegible] in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store [illegible] tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih čla[illegible] moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto .....Država .....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časn[illegible] knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatsk[illegible] slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in dru[illegible]

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANST[illegible] S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na šelje tudi vsa ustmena pojasnila